

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ
ВАЗИРЛИГИ**

Рўйхатга олинди:
№ БД – 5220100- 3.03
2016 йил “9” 01

Олий ва ўрта махсус таълим
вазирлиги

2016 йил “22” 01

ЖАҲОН ЖУРНАЛИСТИКАСИ АСОСЛАРИ

ФАН ДАСТУРИ

Билим соҳаси: 200000 – Ижтимоий фанлар, иқтисод ва ҳуқуқ
Таълим соҳаси: 220000 – Журналистика ва ахборот
Таълим йўналиши: 5220100 – Журналистика (*халқаро журналистика*)

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2016 йил “22” январдаги “26”-сонли буйруғининг 2-илоvasи билан фан дастури рўйхати тасдиқланган.

Фан дастури Олий ва ўрта махсус, касб-хунар таълими йўналишлари бўйича Ўқув-услубий бирлашмалар фаолиятини Мувофиқлаштирувчи Кенгашининг 2016 йил “9” январдаги 1-сонли баённомаси билан маъқулланган.

Фан дастури Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университетида ишлаб чиқилди.

Тузувчилар:

Нурматов А.Н. – ф.ф.н., ЎзДЖТУ “Халқаро журналистикаси назарияси ва амалиёти” кафедраси доценти.

Намозова Н. Қ. – ф.ф.н., ЎзДЖТУ “Халқаро журналистикаси назарияси ва амалиёти” кафедраси доценти.

Исомиддинова М.З. – ЎзДЖТУ “Халқаро журналистикаси назарияси ва амалиёти” кафедраси ўқитувчиси.

Такризчилар:

Ҳамдамов Ю. –ЎзМУ “Оммавий алоқалар ва реклама” кафедраси доценти.,
ф.ф.н. (*турдош ОТМ*);

Раҳимов А. – “Маърифат” – “Учитель Узбекистана” газеталари бош муҳаррири (*кадрлар буюртмачиси*).

Фан дастури Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети Илмий кенгашида кўриб чиқилган ва тавсия қилинган (2015 йил “26” ноябрдаги 4- сонли баённома).

КИРИШ

“Жаҳон журналистикаси асослари” фани доирасида талабаларга журналист касби ва унинг бошқа касблар билан алоқадорлиги, журналистика таълими, бу соҳада кадрларни тайёрлаш тизими, журналистика таълим шакллари, журналистика ва жамият, матбуот эркинлиги, журналистика функциялари, принцип ва вазифалари, жаҳон ОАВ системасининг шаклланиш тенденциялари ва турлари, халқаро ахборот бозори ва унинг қонуниятлари, ОАВ фаолиятининг иқтисодий асослари, иқтисодий ва ижтимоий таъсирлар, муассислик ва бошқарув, медиа-бизнес ва унда бозор иқтисодиёти талабларидан келиб чиқадиган замонавий тенденциялар каби муҳим назарий билимлар берилади. Фаннинг маъруза ва семинар машғулотлари мамлакатимиз ҳамда ривожланган демократик давлатлар оммавий ахборот воситалари тизими, улар билан боғлиқ назарий ва амалий тажрибаларга таяниб тузилган.

Фаннинг мақсад ва вазифалари

“Жаҳон журналистикаси асослари” фанининг асосий мақсади – талабаларда Ўзбекистон ҳамда жаҳон журналистикаси асослари юзасидан назарий тушунчалар ҳосил қилиш, мазкур фаннинг мазмун ва моҳиятини англатиш, жаҳон журналистикасининг системасидаги корпорациялар, медиа-бизнес каби реаллийларни тушутиришдан иборат.

Фаннинг вазифаси – уни ўрганувчиларга:

- талабаларга журналист касби ва унинг бошқа касблар билан алоқадорлиги;
- журналистика соҳада кадрларни тайёрлаш тизими;
- талабаларда журналистик фаолият жараёнида қонуний талаблар асосида иш олиб бориш;
- журналистика таълими, назарияси, тизими, иқтисодий воқелиги, журналист одобига қўйиладиган талаблар ҳақида тасаввур уйғотишдан иборат.

Фан бўйича талабалар билими, малака ва кўникмасига қўйиладиган талаблар

- матбуот ва жамиятнинг ўзаро муносабати;
- ахборот – журналистиканинг асосий қуроли, воситаси эканлиги;
- журналистнинг таҳририятларни ахборот билан таъминлаш табиати;
- “оммавий ахборот” тушунчасининг асосий, таянч тушунча эканлиги;
- журналистика вазифалари системаси ва принциплари, эркинлик, зарурият, масъулият тушунчалари;
- журналистика – ижодий фаолият соҳаси сифатида ва журналистнинг ОАВда асосий шахс, субъект эканлиги;

- ОАВда универсаллик ва ихтисослашув, оммавий нашрлар, соҳа ва тармоқ нашрлари, махсус нашрлар **ҳақида тасаввурга эга бўлиши:**

- журналистиканинг ҳаракат кучлари ва уларнинг ўзаро муносабатларини;
- ОАВ таҳририятлари, ахборот агентликлари, ахборот хизматлари, реклама ташкилотлари ва бошқа муассасаларни;
- ҳаққонийлик ва холислик – журналистиканинг энг муҳим принциплари эканлигини;
- жаҳон журналистикаси тараққиётининг асосий омиллари ва истикболини;
- ОАВ вазифалари ва ўзаро таъсири ҳақидаги маълумотларни;
- жамоатчилик ва ОАВнинг ўзаро муносабатини **билиши ва улардан фойдалана олиши:**

- жаҳон журналистикасининг тарихий тараққиётига оид асосий принциплардан фойдаланиш;

- ОАВ назарияси ва системаси тўғрисидаги билимларни амалиётда қўллай олиш;

- назарий ва амалий билимларни ўз фаолиятларида қўллаш;

- ОАВ системасига ахборот ва коммуникатив технологияларнинг таъсири бўйича **кўникмаларига эга бўлиши керак.**

Фаннинг ўқув режадаги бошқа фанлар билан ўзаро боғлиқлиги

“Жаҳон журналистикаси асослари” – умумқасбий фан ҳисобланади. Дастурни амалга ошириш учун умумқасбий ва назарий фанлар билан тарихий фанларнинг ўзаро уйғунлигига эришиш керак. Хусусан, “Жаҳон ва Ўзбекистон журналистикаси асослари”, “Журналистика ижод маҳорати асослари”, “Журналистиканинг халқаро ҳуқуқий асослари”, “Журналистик ижодда психологик ва социологик усуллар” каби фанлар билан узвийлиги талабалардан ушбу фанлардан етарли билим, кўникма ва малакага эга бўлишини талаб этади.

Фаннинг илм-фан ва ишлаб чиқаришдаги ўрни

Оммавий коммуникациялар жараёнида ахборот билан ишлаш ва у ҳақидаги назарий билимларга эга бўлиш давр талабига айланмоқда. Шунинг учун мазкур ҳолатларни кузатиш, ўрганиш ва уларнинг журналистиканинг етакчи тараққиёт тамойиллари ва тенденцияларига кўрсатадиган таъсирини ўрганишда мазкур фанга алоҳида талаблар қўйилади. Мазкур фан асосий ихтисослик фани ҳисобланиб, ишлаб чиқариш, яъни ОАВ тизимининг ажралмас бўғинидир. Ушбу фан таркибига кирувчи назарий билимларни эгалламай туриб журналист-мутахассис бўлиш мумкин эмас. Чунки журналистика соҳасида ишлайдиган ҳар бир шахс бу фан мазмунидаги билим, малака, кўникмаларни ўз фаолиятида қўллайди.

Фанни ўқитишда замонавий ахборот ва педагогик технологиялар

Талабаларнинг “Жаҳон журналистикаси асослари” фанини ўзлаштиришлари учун ўқитишнинг илғор ва замонавий усулларида фойдаланиш, замонавий информацион-педагогик технологияларни татбиқ қилиш муҳим аҳамиятга эгадир. Фанни ўзлаштиришда дарслик, ўқув ва услубий қўлланмалар, маъруза матнлари, тарқатма материаллар, электрон материаллар, виртуал стендлар намуналаридан фойдаланилади. Маъруза ва амалий дарсларда мос равишдаги илғор педагогик технологиялар қўлланилади.

Мазкур дастурнинг ўзлаштирилиши замонавий педагогик технологияларни таълим жараёнида тўғри ва самарали татбиқ қила олиш билан белгиланади. Ушбу мақсадда дарсларда “ақлий хужум”, “дебатлар”, “инсценировка”, “жумбоқ”, “матбуот конференцияси”, “брифинг” каби интерактив-инновацион технологиялар, ахборот олишнинг турли йўллари (расмий ва норасмий) жамоа бўлиб ишлаш, таҳлил, тадқиқот, манбаларни қиёслаш, мантиқий мулоҳаза каби методлардан фойдаланилади.

АСОСИЙ ҚИСМ

Фаннинг назарий машғулоти мазмуни

I. Мутахассисликка кириш

Халқаро журналист касбининг ўзига хосликлари

Халқаро журналист касби махсус билимлар, юксак малака ва қобилият тақозо этувчи меҳнат тури сифатида. Касбий ориентация, касбни танлаш сабаблари. Сўнгги йилларда ижтимоий-сиёсий ва иқтисодий вазият туфайли ушбу сабабларнинг ўзгарганлиги.

Кишилик тамаддуни ва маданияти системасида журналистиканинг ўрни. Журналистик касбининг генезиси ва тараққиёти. Постиндустриал ахборий жамият даврида журналистика.

Халқаро журналист касбининг ўзига хослиги. Унинг универсаллик характери. Халқаро журналистика касбининг жамиятдаги ўрни ва роли. Халқаро ва мамлакатимиз қонунлари (ҳуқуқий ҳужжатлари)да журналистнинг мақоми.

Журналистларнинг халқаро ва миллий ташкилотлари.

Журналистларнинг халқаро ва миллий ташкилотлари. Журналистик таълим

Журналистик таълим тарихидан. АҚШ, Европа, Япония, Хитойда журналистлар тайёрлайдиган дастлабки мактаблар. Журналистлар тайёрлашда касб-ҳунар ва назарий система. Россияда 1904 йили журналистлар тайёрлайдиган

дастлабки курсларнинг пайдо бўлиши. Собиқ Совет иттифоқида (унинг таркибига кирган Ўзбекистонда) журналист кадрлар тайёрлайдиган дастлабки курс, мактаб ва бошқа муассасалар: РОСТА қошидаги газета техник ходимлари курслари (1919), Москва журналистика институтининг ташкил этилиши (1921). 1928 йили Самарқанддаги олий партия мактабида журналист кадрлар тайёрлайдиган икки йиллик курснинг очилиши. XX асрнинг 30-йилларига келиб турли соҳалар бўйича журналистлар тайёрлашнинг юзага келиши. Москвадаги Тил ва адабиёт институтида, Коммунистик академияда, Касабачилик ҳаракати олий мактабида махсус редакторлик курсларининг ташкил қилиниши ва уларда тайёрланган ўзбек мутахассислари. Университет таълимида журналист кадрлар тайёрлашга ўтиш: 1949 йили САГУ (Ўрта Осиё давлат университети) филология факультетида журналистика бўлимининг ташкил этилиши, унинг 1967 йилга келиб факультетга айланиши. 1995 йилга келиб ТошДУнинг журналистика факультетида халқаро журналистика бўлимининг юзага келиши. 1999 йили Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети таркибида халқаро журналистика факультетининг ташкил этилиши.

Журналистларга таълим бериш йўналишлари. Бакалаврият, магистратура. Журналист кадрлар тайёрлаш бўйича Давлат таълим стандартлари, ўқув режалари ва дастурлари. Журналист кадрлар тайёрлашнинг замонавий талаблари. Европа журналистика ўқитувчиларининг ассоциацияси томонидан 2006 йил 10 июнда қабул қилинган Декларациянинг моҳияти.

Журналистик касб тавсифи ва унинг ўзига хосликлари

Касб модели: вазифалари, функциялари, инъикос предмети ва таъсир объекти, фаолиятнинг ўзига хослиги, характери ва асосий турлари, меҳнат қуроллари, воситалари ҳамда натижалари. Кадрлар таркибига қўйиладиган талаблар. Фаолиятнинг типлари: ижодий, адабий-информацион ва ҳ.к. Индивидуал ижодни жамоа ижоди билан уйғун олиб бориш. Журналистик фаолиятнинг устувор турлари: адабий-ижодий ҳамда маърифий, муҳаррирлик, режалаштириш ва ташкилотчилик, нашрлар ва телерадиодастурларни тайёрлашда қатнашиш ва ҳ.к.

Касбнинг ўзига хослик жиҳатлари. Фаолият шароити, меҳнат тартиби ва ритми: иш кунининг меъёрдан чиқиб кетиш хусусияти, долзарблик ва меҳнатнинг узлуксиз хусусияти, хизмат сафарлари, экстремал ҳолатларда иш кўриш, тунги навбатчиликлар. Ижодий жамоада ишлашнинг ўзига хосликлари. Касб билан боғлиқ судлашувлар. Журналистлар дуч келиши мумкин бўлган хавфлар. Касбга хос касалликлар.

Журналист шахси. Ижодий шахснинг белгилари. Журналист модели ижтимоий-демографик, касбий-ижодий, шахсий-психологик, гражданлик ва маънавий-ахлоқий хислатлар мажмуи сифатида. Ижтимоий-демографик белгилар: маълумоти даражаси ва типи, иш тажрибаси, жинси, ёши.

Психологик хусусиятлар. Шахс типи. Мизож. Тийнат. Тафаккур, хотира, диққат, тасаввур хусусиятлари. Қобилиятлар типи.

Ижтимоий-гражданлик ва маънавий-ахлоқий сифатлар: ижтимоий масъулият, принципиаллик, ҳақиқатпарастлик, турфафикрлилик шароитда ишлай олиш қобилияти, бағрикенглик.

Касбий сифатларга қўйиладиган талаблар: ижодий қобилият, компетентлик, бохабарлик. Дунёқарашнинг кенглиги, лўнда, ёрқин, тушунарли ёза олиш; долзарблилик, холислик. Топқирлик, хушёрлик, чидамлилик, мардлик, шароитни тезда баҳолай олиш, жисмоний кучланиш талаб қиладиган экстремал шароитларда ишлай олиш хусусияти.

Журналист шахси

Талаба шахсининг хусусиятлари ва бўлғуси касбни танлаши. Шахслик хусусиятларини ривожлантиришда ўз-ўзини тарбиялашнинг роли. Ўз-ўзини тарбиялаш дастури. Диққатини ва кузатувчанлигини, фикрлаш ва тасаввур қобилиятини ўстириши. Хотирасини кучайтириши. Психотренинглардан оқилона фойдаланиш.

Талабанинг ақлий меҳнат маданияти

Талабанинг ўқув юртидаги ўқиш шароитига кўникиши. Таълим жараёнида ақлий меҳнат маданиятини ўзлаштиришга бўлган эҳтиёж. Меҳнатни илмий ташкил этиш (МИТЭ) — ақлга мувофиқ таълим олишнинг асоси. Ўқув жараёнида МИТЭни қўллашнинг ўзига хос томонлари. Талабалар ўқув фаолиятининг асосий вазифалари: бўлғуси касб учун зарур бўлган билимлар ва малакалар системасини яхши ўзлаштириш орқали шахсни шакллантириш; ўқув ҳамда профессионал вазифаларни ҳал қилган ҳолда, олинган билимлардан фойдаланиш қобилиятини ҳосил қилиш.

Ақлий фаолиятни ақлга мувофиқ ташкил этиш қоидалари: аниқ мақсад, меҳнатга қизиқиш, унинг самара келтириши муқаррарлигини кўзлаб режалаштириш ва ундан фойдаланиш; меҳнат учун қулай шароит яратиш, ишлашда фойдали стереотипларни истифода қилиш; меҳнат турларини ўзгартириш, ўз вақтида меҳнат қилиш ва дам олиш, ақлий жараёнларни фаоллаштириш.

Таълим шакллари

Ўқувнинг турлари ва шакллари. Ўқув жараёнида мустақил ишнинг роли. Маъруза ва унинг аҳамияти. Маъруза материални самарали қабул қилишнинг қоидалари. Маърузани ёзиб бориш техникаси. Семинарларга тайёрланиш. Ахборот манбалари. Тушунча ва истилоҳларни ўзлаштириш. Аудиторияда сўзлашга қўйиладиган талаблар. Баҳс маданияти. Амалий машғулотлар, ижодий устахоналарда шуғулланиш. Малакавий амалиёт. Амалиёт ҳисоботларини топшириш тартиби. Ўқув газетаси, ўқув теле- ва радиостудияси.

Ёзма ишларнинг турлари: назорат ишлари, реферат, курс ва малакавий-битирув ишлари ва ҳ.к. тадқиқот ишлари олиб бориш қоидалари. Ёзма ишлар учун

манба излаш ва топиш. Адабиётлардан фойдаланиш. Режа тузиш. Ёзиш тартиби. Ёзма ишларнинг илмий тузилиши. Иқтибослар келтириш тартиби. Библиография. Китоб мутолааси. Мутолаа маданияти. Бир маромда ўқиш. Тез ўқиш. Конспект олиш тартиби. Конспектларнинг турлари. Талабанинг шахсий архиви.

Журналистикада касбий ихтисослашув ва универсаллашув. Журналистик асар матни

Журналистика касблар чорраҳасида: муҳаррирлик, ноширлик, публицистлик, ёзувчилик, ташкилотчилик, таҳририят котиблиги.

Журналистикада универсаллашув, ихтисослашув масалалари. Матбуот, телевидение, радио, интернет журналистикаси, фотожурналистика, реклама, паблик рилейшнз, таҳрир-нашриёт иши, ОАВ иқтисоди ва менежменти, адабий-бадий танқид, спорт журналистикаси. Журналистик матн мазмуни ва шаклига қўйиладиган талаблар.

II. Журналистикаси назариясига кириш

“Журналистика назариясига кириш” курсининг мақсад ва вазифалари.

Ахборот алоқалари, газета ва журналлар тарихидан

Ахборот – журналистиканинг асосий воситаси сифатида. Ахборот алоқаси шакллари инсоният тарихининг илк даврларидан бошланганлиги. Босма дастгоҳнинг пайдо бўлиши журналистика тараққиётида ўзига хос инқилоб ясаганлиги. Радио, телевидение, айниқса, интернетнинг кашф этилиши матбуотнинг ҳам кескин тараққий этишига туртки берганлиги. Журналистиканинг оммавий ахборот сифатидаги табиати, журналистика назариясида “оммавий ахборот” тушунчаси энг асосий, таянч тушунча эканлиги.

Журналистика — ижтимоий институт сифатида

Журналистик фаолиятнинг муайян ижтимоий-сиёсий шарт-шароитларда, турли ижтимоий кучларнинг ўзаро муносабатлари жараёнида кечиши. Журналистика – энг муҳим ижтимоий институтлардан бири сифатида. Журналистика, ўз табиатига, моҳиятига кўра, демократик асосларга таянадиган ижтимоий институт бўлиб, ҳуқуқий жамиятда у жадал ривожланадиган фуқароларнинг ахборотга бўлган эҳтиёжи — талабини адо этадиган, инсонпарварлик, қадриятларни қарор топтириш хусусиятга эга эканлиги.

Матбуот ва журналистик фаолият эркинлиги

Эркинлик, зарурият, масъулият. Матбуот ва журналист фаолияти эркинлиги муаммоси – ҳам назарий, ҳам амалий жиҳатдан муҳим аҳамиятга эга эканлиги. Эркин фаолиятнинг асоси – мустақил қарор қабул қилиш имконияти, иш-ҳаракат йўналиши ва усулларини танлашда мажбурийликнинг йўқлиги.

Журналистиканинг вазифалари ва журналистика принциплари

Вазифа (“функция”) ҳақида тушунча. Журналистика вазифалари системаси: мақсад – восита – ҳаракат усуллари, вазифа – натижа. Вазифаларнинг аввалбошиси унинг ахборот бериш табиатидан келиб чиққанлиги. Журналистика бажарадиган вазифаларнинг ижтимоий воқеликдан келиб чиққан ҳолда кўплиги ва ранг-баранглиги. Журналистика принциплари ҳақида тушунча. Ҳаққонийлик, холислик – журналистиканинг энг муҳим принциплари. Мафкура соҳасида, ижтимоий-сиёсий фаолиятда, жумладан, журналистикада принциплар “асосий қарашлар, сиёсий эътиқодлар”ни англатиши. Ахборот моделининг воқеликка адекват (тўғри, мос) келиши ҳаққонийлик принципининг асосини ташкил этиши.

Журналистика — ижодий фаолият соҳаси сифатида. Журналистикада таъсирчанлик ва самарадорлик

Журналистика – ижодий фаолият соҳаси. Ижодий фаолият шартли равишда уч тур: муҳаррирлик, муаллифлик ва ташкилотчиликка ажратиб кўрсатиш мумкинлиги. Ахборот сиёсатини юргизиш, нашрнинг йўналиши, савияси учун жавоб бериш бош муҳаррир зиммасида эканлиги.

Журналистикада яхши натижага эришиш ва унинг йўллари. Журналистик меҳнатнинг семантик ва синтактик тарзи, жиҳатлари охир-оқибат пировард натижага бориб тақалиши. Ижоднинг таъсирчанлиги – журналистиканинг энг муҳим муаммоларидан бири эканлиги. Мақсад – масаланинг моҳиятини аниқ-равшан ва тўлиқ тушуниб етиш ҳамда шунга кўра йўл тутиш.

Журналистика — оммавий ахборот воситалари тизими сифатида

Журналистика — ўз олдига қўйилган ранг-баранг вазифалар, оммавий ахборот воситалари, нашрлар, дастурлар ўртасида “таксимланган” турли-туман вазифаларни ҳамкорликда бажарган тақдирда унинг фаолияти муваффақиятли бўлиши.

Интернет ОАВ тури сифатида

Интернет ОАВнинг энг кенжа авлоди эканлиги. Интернетнинг ўзига хос хусусиятлари. Ҳозирги кунда интернет ўргимчак ипи каби бутун дунёни эгаллаб олганлиги. Унда матбуот, радио, телевидение ва бошқа барча соҳаларнинг фаолият юритишига улкан қулайликлар яратиш имкони борлиги. Интернет ОАВ га рақобат бўлмасдан, балки уни тўлдириши, унинг тараққиётига улкан ҳисса қўшиши мумкинлиги.

Интернет тарихидан. Интернетнинг инсон руҳияти, яшаш тарзи, тушунча ва қарашларига таъсири. Унинг устидан назорат ҳрнатиш мумкин эмаслиги. Интернет тармоғини ривожлантириш бўйича Ўзбекистонда амалга оширилаётган ишлар.

Журналистика жанрлари (турлари)

Журналистик ижодий фаолиятнинг типологик таснифи. Журналистик фаолият уч йўналишда – муҳаррирлик, ташкилотчилик ва муаллифлик соҳаларида олиб борилиши. Нашр этиш, мавзу ва муаммолар йўналишини белгилаш, материалларни таҳрир қилиш кабилар муҳаррирлик фаолиятга, оммавий ишлар, шартномавий алоқалар, реклама берувчиларни излаб топиш ва бошқалар ташкилотчилик фаолиятга, матнларни тузиш, газета саҳифаларини безаш, телерадио сюжетларни тайёрлаш кабилар муаллифлик фаолиятга тегишли эканлиги.

Воқеа-ҳодисаларни таъсирли ёрита олиши, таҳлилнинг чуқурлиги ва кенглиги, тасвирий-ифодавийлик воситаларидан фойдалана олишига кўра газета жанрлари уч турга бўлиниши: Ахборот, таҳлилий ва бадиий публицистик жанрлар гуруҳи.

Журналистикада маркетинг алоқалари

Журналистиканинг самарадорлиги унинг маркетинг алоқаларидан унумли фойдалана олишига боғлиқлиги. Маркетинг алоқаларининг тўрт унсурдан: реклама, sales promotion(баҳосини тушириш йўли билан маҳсулотларни сотиш ва ҳ.к.), public relations(жамоатчилик билан алоқа) ва хусусий савдо кабилардан иборат эканлиги. Ҳозирги кунда унга яна турли хил янги тадбирлар(директ-маркетинг, кўргазмалар, қадоқлаш, фирмалар услуби ва ҳ.к.) нинг келиб қўшилаётгани.

III. Жаҳон ОАВ тизими ва масс-медиа бошқаруви

Жаҳон масс-медиа тизими

Масс-медиа (масс коммуникейшн) тушунчаси. Жаҳон масс-медиа си – системали воқелик сифатида. ОАВнинг жамиятда тутган ўрни ва функциялари. Жаҳон масс-медиа си ва унинг мавжудлик хусусиятлари. ОАВнинг дифференциялашув ва интеграциялашув жараёнлари. Бу жараёнларга таъсир кўрсатувчи омиллар. Масс-медиа системасининг типологик кўринишлари.

ОАВ классификацияси ва халқаро журналистиканинг асосий тушунчалари

ОАВнинг иқтисодий мулкчилик турига кўра типлари, уларнинг ишлаш механизми, ОАВнинг шакл ва мазмунига кўра типлари(print journalism, broadcasting, internet – on-line journalism, cinema industry, advertising and public relations). ОАВ назариялари. Нашр типлари – теледастурлар оммавий ахборот воситалари муайян гуруҳининг модели сифатида. ОАВ типларини ташкил қилиш хусусиятлари: мақсадига ҳамда мўлжалланишига кўра типларга бўлиниши. Типларга бўлинишнинг ОАВ мазмуни ва мундарижасига кўрсатадиган таъсири.

Босма матбуот – Print journalism: газеталар

Халқаро газеталар бозори, дунёда газеталарнинг турлари: broadsheet, tabloid(yellow press); хафталик ва кундалик, маҳаллий ва умуммиллий нашрлар,

дунёнинг етакчи газеталари, таҳририятларнинг ишлаш тартиби, улардаги мутахассисликлар ва таянч тушунчалар.

Print journalism: журналлар (magazines)

Халқаро журналлар бозори, журналларнинг турлари: ижтимоий-сиёсий, истеъмолчи, рангли ва ҳ.к. журналлар. Дунёнинг етакчи журналлари, таҳририятларининг газеталардан фарқи, бугунги кунда соҳанинг аҳамияти ва юз бераётган ўзгаришлар.

Электрон ОАВ – Broadcasting journalism: ТВ ва радио

Телевидение ва радионинг ОАВ системаси сифатидаги хусусиятлари. Дунёнинг етакчи телеканаллари, broadcasting journalism хусусиятлари, ТВ ва радио таҳририятларидаги ўзига хосликлар, networking(телетармоқлар) хусусиятлари, жамоатчилик телевидениеси ва радиоси.

Ахборот агентликлари. Интернет журналистикаси – On-line journalism

Ахборот агентликлари пайдо бўлишининг қисқача тарихи, уларнинг журналистика системасида тутган ўрни (“газета учун газета”), дунёнинг етакчи ахборот агентликлари, ахборот агентлиги таҳририятининг ишлаш принциплари. Интернет — замонавий ОАВ тури сифатида. Унинг бошқа оммавий ахборот воситалари ва одамларнинг ахборот қабул қилиш жараёнига таъсири, интернет журналистикасининг ўзига хослиги.

Халқаро ахборот бозоридаги замонавий жараёнлар ва медиа-бизнес асослари

Замонавий журналистика тенденциялари: медиа-концентрация, коммерциализация, дигитализация, специализация, индивидуализация. Медиа-бизнес асослари.

Замонавий медиа-корпорациялар

Жаҳон медиа-маконида юзага келган замонавий халқаро медиа-корпорациялар ва медиа-магнатлар. Соҳадаги рақобат ва унинг оқибатлари.

ОАВ бошқаруви ва Ўзбекистонда медиа-бизнес истиқболлари

Ўзбекистон ахборот бозори, юзага келаётган медиа-корпорациялар ва уларнинг фаолияти. Медиа-бошқарув хусусиятлари ва принциплари.

Семинар машғулотларни ташкил қилиш бўйича кўрсатма ва тавсиялар

Мавзу бўйича тавсия этилган адабиёт ва манбаларни ўқиш. Таълим жараёни, маъруза, семинар ва амалий машғулотларга тайёргарлик кўриш, журналистика қонунчилиги билан боғлиқ медиафорумларда иштирок этиш ва уларнинг

натижаларини таҳлил қилиш ҳамда журналистик фаолиятни амалга ошириш жараёнини ташкил этишнинг ҳуқуқий асослари ва ахлоқий мезонлари ҳақида муайян билим ва малакага эга бўлиш.

Семинар машғулотларнинг тахминий рўйхати

1. Талаба вақтини илмий тақсим қилиш
2. Китоб мутолааси
3. Ахборот алоқалари, газета ва журналлар тарихидан.
4. Журналистика системасининг асосий омиллари
5. Журналистиканинг маданий-ташкилий масалалари
6. Холислик ва ҳаққонийлик
7. Ахборот хавфсизлиги, ахборот хуружи, ахборот ва ғайриахборот
8. Журналистика самарадорлиги
9. Журналистикада маркетинг алоқалари
10. Масс-медиа системасининг юзага келиши
11. Масс-медиянинг ҳудудий ва географик дифференциалашув принципи
12. ОАВ системасида таҳририят ихтисослашувининг ўрни
13. Ахборий жамиятда технологиялар тараққиётининг ОАВга таъсири
14. ОАВлар типларини ташкил қилишнинг принциплари ва хусусиятлари
15. Газета ва журнал нашр типи сифатида
16. Телерадиоэшиттириш – системли объект сифатида
17. Ахборот агентликларининг вазифаси ва ОАВ системасидаги ўрни

Лаборатория ишларини ташкил этиш бўйича кўрсатмалар

Фан бўйича лаборатория ишлари ўқув режада кўзда тутилмаган.

Курс ишини ташкил этиш бўйича услубий кўрсатмалар

Курс иши тасдиқланган ўқув режада кўзда тутилган таълим йўналишларида бажарилади.

“Жаҳон журналистикаси асослари” фанидан курс иши муайян мавзу бўйича умумий яхлитликка эга илмий-амалий фикрларни акс эттирувчи лойиҳавий иш ҳисобланади. Курс иши жаҳон журналистикаси ривожланиши даражасига доир масалаларни акс эттиришга мос келиши талаб этилади.

Курс иши мавзунинг долзарблиги ва эришилган натижаларнинг амалиётга тадбиқи, унинг услубий даражаси ҳамда расмийлаштирилишига қараб баҳоланади. Курс ишини бажаришнинг муҳим босқичи режада белгиланган саволлар ёритилишида ўзаро назарий ва амалий алоқадорликни таъминлашдир. Курс ишининг таркибий тузилишини тўғри шакллантириш талабага унинг мақсади ва вазифаларини аниқ белгилаб олиш ҳамда кўзланган натижага эришиш йўлларини, шунингдек, курс ишини тайёрлаш босқичларини кетма-кет бажаришга имкон яратади. Курс ишининг таркибий тузилишини тўғри ишлаб чиқилиши талабага

изланишнинг олдига қўйилган мақсад ҳамда натижаларини аниқ ифодалаш, фикрларни мантиқий баён этиш услублари ва курс ишини тайёрлаш босқичларини ажратиш имконини беради.

Курс иши талабанинг салоҳияти ҳамда фан бўйича чуқур билим ва амалий кўникмага эгаллигини намоён қилади. Курс ишида ўрганиладиган масалаларнинг назарий жиҳатлари, аниқланган муаммоларини, қўйилган вазифаларни таҳлил қилиш ҳамда муаммоларни ҳал этишни кўзлаган ҳолда режа тузилади ва шу асосида бажарилади. Курс ишини бажариш ва ҳимоя қилишга қуйидаги умумий талаблар қўйилади:

- муаммони библиографик таҳлил қилиш;
- курс ишини муаян тизимга келтирилган ҳолда расмийлаштириш;
- тўпланган материалларни танқидий ўрганиш;
- таклиф ва тавсияларни асослаб бериш;
- фикрни кетма-кетликда, муаян изчилликда баён қилиш;
- курс ишини қўйилган талаблар бўйича расмийлаштириш.

Курс ишларининг намунавий мавзулари

1. Журналистика – оммавий ахборот фаолияти соҳаси сифатида
2. Журналистика – ижтимоий институт сифатида
3. Матбуот ва журналистик фаолият эркинлиги
4. Журналистиканинг вазифалари
5. Журналистиканинг принциплари
6. Журналистика – ижодий фаолият соҳаси сифатида
7. Журналистикада таъсирчанлик ва самарадорлик
8. Журналистика – оммавий ахборот воситалари тизими сифатида
9. Телевидения оммавий ахборот воситаси сифатида
10. Интернет ОАВ тури сифатида
11. Журналист – оммавий ахборот воситаси субъекти сифатида
12. Журналистика жанрлари (турлари)
13. Таҳлилий ва бадиий публицистик жанрлар гуруҳи
14. Журналистикада маркетинг алоқалари
15. Ахборот алоқалари, газета ва журналлар тарихидан
16. Журналистика тизимининг асосий омиллари
17. Журналистикада демократия, плюрализм
18. Журналистикада диалог, монолог. Журналистикада компромисс, консенсус, цензура ва ҳ.з.
19. Оммавий ахборотнинг табиати, моҳияти. Ахборот журналистиканинг асосий қуроли, воситаси сифатида
20. Журналистика ОАВ тизими сифатида
21. Журналистиканинг маданий-ташкилий вазифалари
22. Журналистиканинг реклама-маълумот бериш, рекреатив вазифалари
23. Холислик ва ҳаққонийлик журналистиканинг асосий принциплари
24. Ахборот хавфсизлиги, ахборот хуружи, ахборот ва ғайриахборот

25. Журналистика самарадорлиги
26. Матбуот ОАВ тизими сифатида
27. Радио ОАВ тизими сифатида
28. Интернет журналистикаси
29. Журналистикада маркетинг алоқалари
30. Ахборот агентликларининг вазифаси ва ОАВ тизимидаги ўрни

Мустақил ишни ташкил қилиш шакли ва мазмуни

Тавсия этилган адабиётларни ўқиш. Китоб мутолааси маданиятини шакллантириш. Муайян мавзунини ҳар томонлама ўрганган ҳолда маъруза қилиш. Конспект олиш. Ёзма иш, реферат, курс иши ҳамда малакавий-битирув ишларининг моҳияти, илмий тузилиши, библиографияси бўйича топшириқларни бажариш. Талабанинг вақтини илмий тақсимлаш юзасидан берилган топшириқни текшириш. Дикқат ва хотирани кучайтириш юзасидан машқлар ўтказиш.

Тавсия этилаётган мустақил ишларнинг мавзулари:

1. Газета ва журналнинг пайдо бўлиш тарихи.
2. Журналистиканинг асосий омиллари, журналистикада демократия, плюрализм, диалог, монолог.
3. Журналистикада компромисс, консенсус, цензура масалалари.
4. Оммавий ахборотнинг табиати, моҳияти, маданий-ташқилий вазифалари.
5. Холислик ва ҳаққонийлик журналистиканинг асосий принциплари сифатида.
6. ОАВда ахборот хавфсизлиги масаласи.
7. Ахборот хуружи, ахборот ва ғайри ахборот.
8. Журналистика самарадорлиги кўрсаткичлари.
9. Журналистикаси ОАВ тизими сафатида.
10. Broadsheet газетасининг жаҳон матбуотидаги ўрни (ихтиёрий танланган газета мисолида).
11. Tabloid нашрининг пайдо бўлиши ва ривожланиши (ихтиёрий танланган газета мисолида).
13. “The Times”, “The Guardian” (ёки ихтиёрий газета) мисолида газета таҳририятлари тузилиши.
14. Жаҳон етакчи журналлари муваффақияти омиллари (ихтиёрий танланган журнал мисолида).
15. Хусусий радио ва телеканалларнинг пайдо бўлиши ва ривожланиши (ихтиёрий танланган канал мисолида).
16. On-Line журналистикаси – янги тенденциялар.
17. ОАВ бошқаруви тизимида янги тузилма – медиа корпорациялар.
18. Ахборот агентликлари – газета учун газета.

19. Ўзбекистонда медиа-бизнеснинг шаклланиши (махаллий медиа-корпорациялар мисолида).

Дастурнинг информацион – услубий таъминоти

Мазкур фанни ўқитиш жараёнида таълимнинг замонавий илғор интерфаол усулларидан, педагогик ва ахборот – коммуникация технологияларининг презентация (такдимот), мультимедиа ва электрон-дидактик технологиялари ва бошқа усуллардан фойдаланилади. Семинар машғулотларда аклий ҳужум, кластер, блиц-сўров, гуруҳ билан ишлаш, инсерт, такдимот, кейс-стади каби усул ва техникалардан кенг фойдаланилади.

Фойдаланиладиган адабиётлар рўйхати:

Асосий адабиётлар:

1. Ворошилов В.В. Журналистика. Учебник. СПб.: Изд. Михалова, 1999.
2. Мўминов Ф.А. Журналистика ижтимоий институт сифатида. - Т., 1998.
3. Цвик В. Л. Введение в специальности М.: Издательство ДИДМНЭПУ, 2000.
4. Корконосенко С. Г. Основы журналистики: учеб. пособие. – М.: Аспект-Пресс, 2001.
5. Мўминов Ф. А., Нурматов А.Н. ва бошқалар. Жаҳон журналистикаси тарихи. Дарслик. Тошкент. Ўзбекистон файласуфлари миллий жамияти нашриёти. 2006 йил.

Кўшимча адабиётлар:

1. Нестеренко Ф.П., Эрназаров К.Т., Маматова Я.М. Труд журналиста: профессионализм, творчество, мастерство. Учебное пособие. –Т., 2002.
2. От книги до Интернета. Журналистика и мир на рубеже нового тысячелетия / Отв.ред. Я.Н.Засурский, Е.Л.Вартанова. М.: Изд-во Моск. ун-та, 2000.
3. Давятан С. Редакционные уставы. Под.ред. Рихтера А.Г. М., 2004.
4. Фихтелиус Э. Десять заповедей журналистики, Стокгольм, 1999 г.
5. Профессионал маҳорат сари тўрт қадам. (Журналистлар учун ўқув кўлланма). – Т., 2002.
6. Журналистика как поступок. Отв.ред.Симонов А. М., Изд-во Престиж, 2005.
7. Stanley J.Baran. Introduction to mass communication. Media literacy and culture – 2nd ed.

Интернет сайтлари:

1. journ.msu.ru
2. jf.psu.ru
3. inosmi.ru
4. newyorktimes.com